

ZMĚNA PARADIGMATU V SOCIÁLNÍ PRÁCI

Eroze vztahového zakotvení

Jak uvěznění rodiče omezuje životní šance dětí

Jitka Navrátilová, PhD.

Katedra sociální politiky a sociální práce Fakulty sociálních studií MU

Vychází z výzkumného projektu TAČR "Rodičovství za mřížemi" realizovaného Masarykovou univerzitou a Mezinárodním vězeňským společenstvím

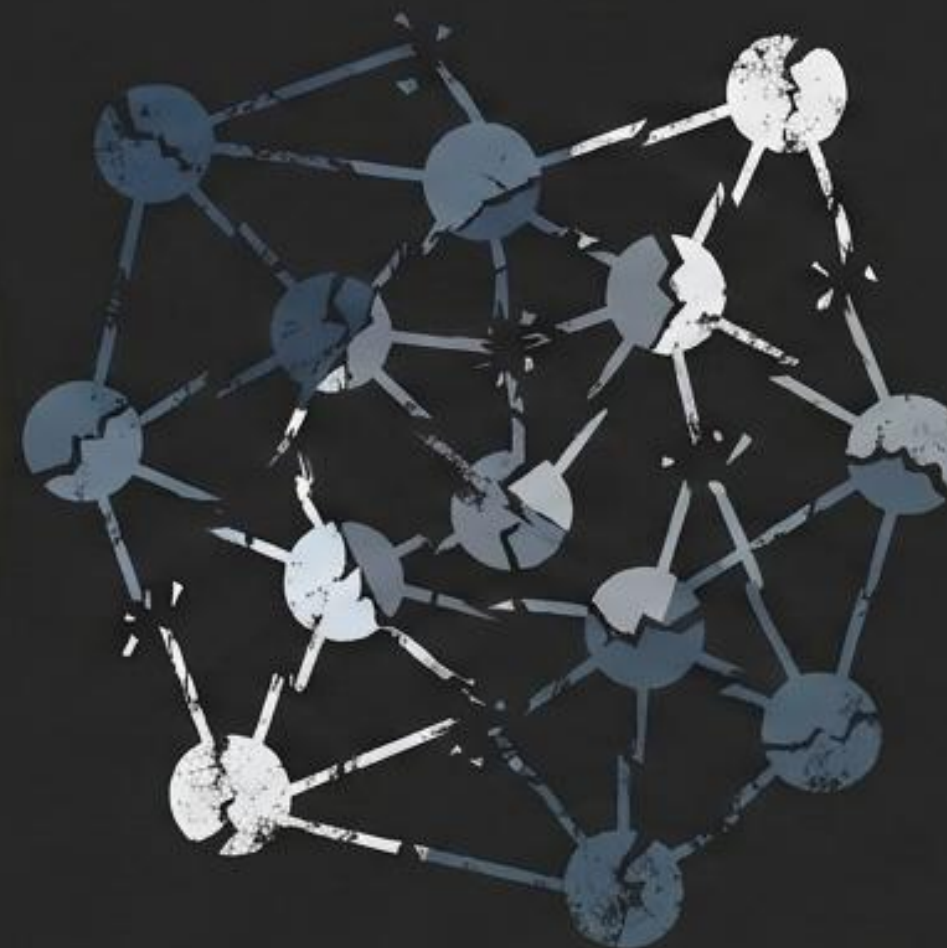
Neviditelná krize: desítky tisíc dětí s uvězněným rodičem. Systém pomoci je často nevidí.

Co vidí systém

25 000 – 40 000
dětí v ČR má
uvězněného rodiče
(Odhady organizací COPE
& PFI Czech Republic,
2023).

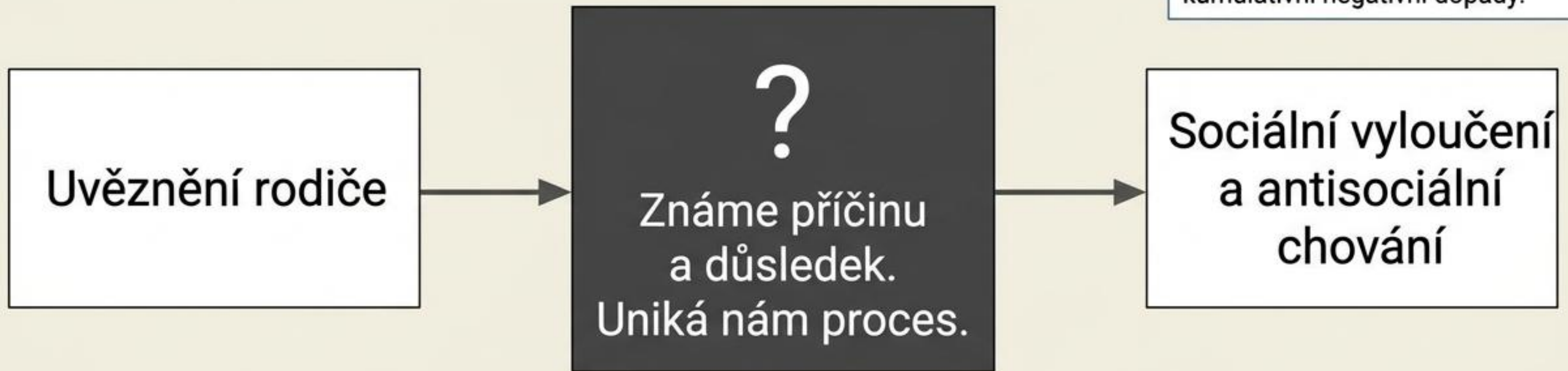
Co prožívá dítě

Systém sociálně-právní ochrany se často zaměřuje na **materiální zajištění a výchovu**. Méně viditelné však zůstávají **psychosociální dopady: nejistota, stud, stigma, ztráta blízkosti a sociální izolace**.

Chybějící článek: Jak se ztráta vztahového ukotvení mění v dlouhodobé znevýhodnění?

Zahraniční studie (Murray, Farrington & Sekol, 2012; Turney, 2018; Johnson, 2024) jednoznačně potvrzují kumulativní negativní dopady.

Dosavadní výzkum nevysvětluje mechanismus, jakým se tyto zkušenosti přetavují do znevýhodnění. Nejde jen o součet izolovaných problémů (nedostatek financí, stigma). Jde o **hluboký proces ztráty ukotvení**.

Teoretická architektura: Propojení dvou perspektiv

Capability Approach

(Sen, 1999; Nussbaum, 2011).

Reálné možnosti dítěte.

Nahlíží na to, zda má dítě reálné podmínky rozvíjet své schopnosti a uplatnit se ve společnosti.

Teorie attachmentu

(Bowlby, 1969; Ainsworth, 1978).

Vztahové bezpečí.

Zdůrazňuje rané vztahové bezpečí jako naprostou podmínku pro zdravý socioemoční vývoj a schopnost orientace.

Vztahové vazby nejsou jen prostředím vývoje, jsou klíčovým zdrojem samotných sociálních *capabilities* dítěte.

Nový analytický nástroj: Koncept eroze vztahového zakotvení

„Proces postupného a kumulativního narušování vztahového prostředí a oslabování vazeb, který vede k omezení capability dítěte rozvíjet své schopnosti, získávat uznání a participovat na společenském životě.“

Proces, nikoli událost

Není to jednorázový důsledek odloučení, ale probíhající vývojová kaskáda.

Kumulace rizik

Narušení v jedné oblasti oslabuje imunitu dítěte v oblastech dalších.

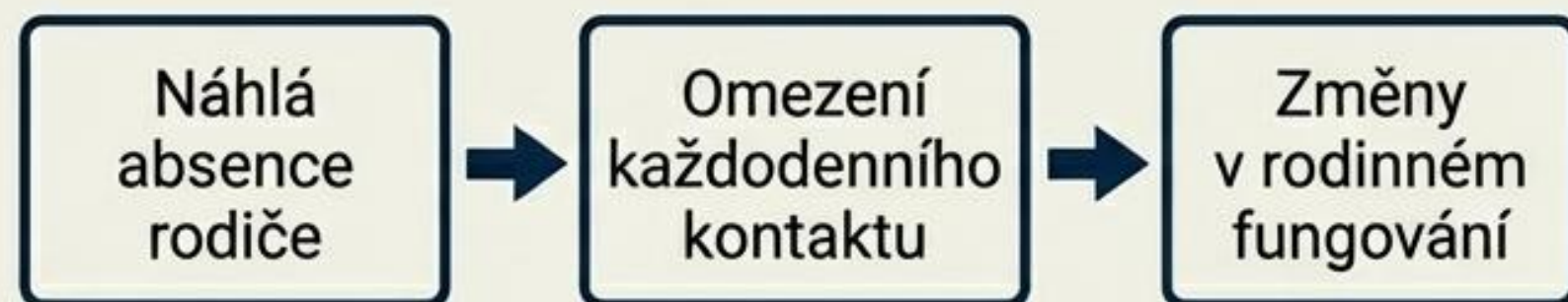
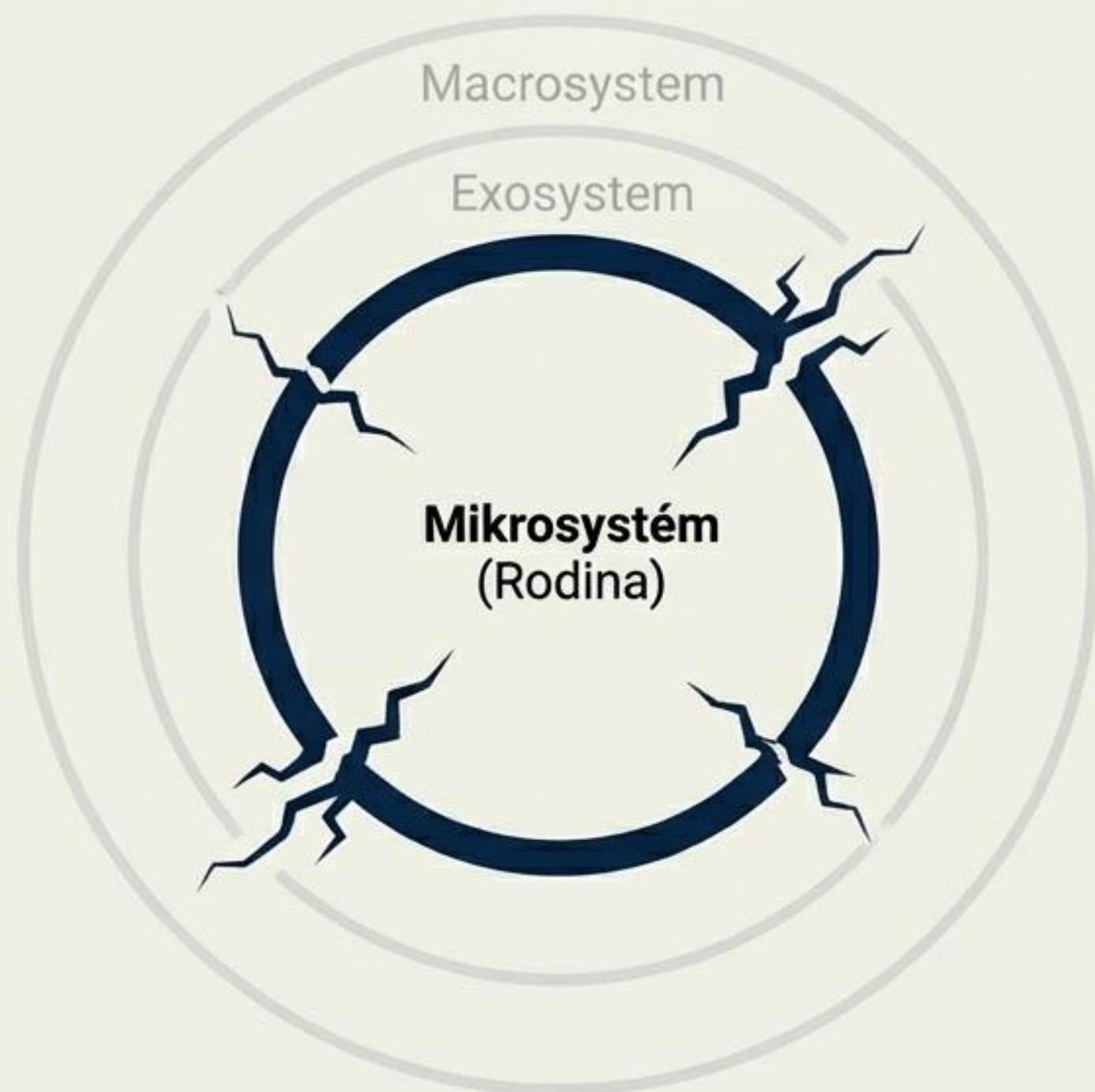

Omezení možností

Nevede jen ke smutku, ale k reálnému zúžení životních trajektorií.

Ekologický model rozpadu – Rovina 1: Rodina

Fáze 1: Narušení ontologické bezpečí

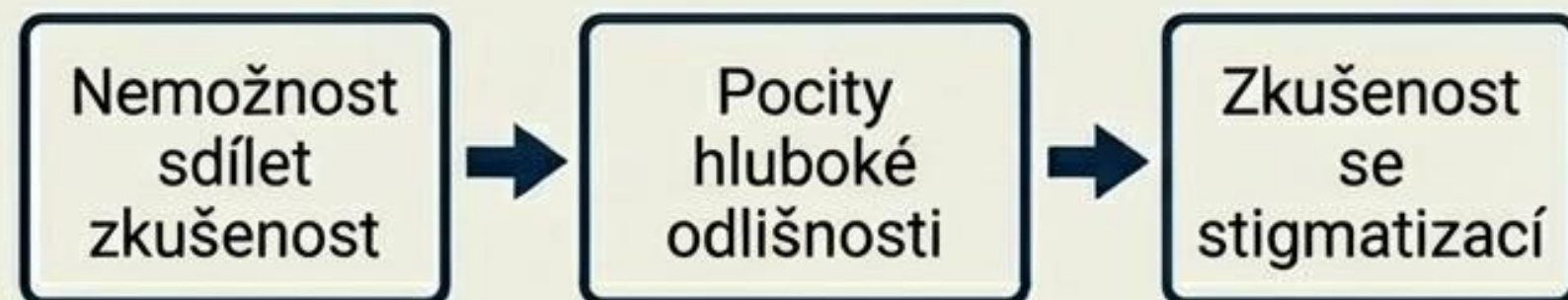
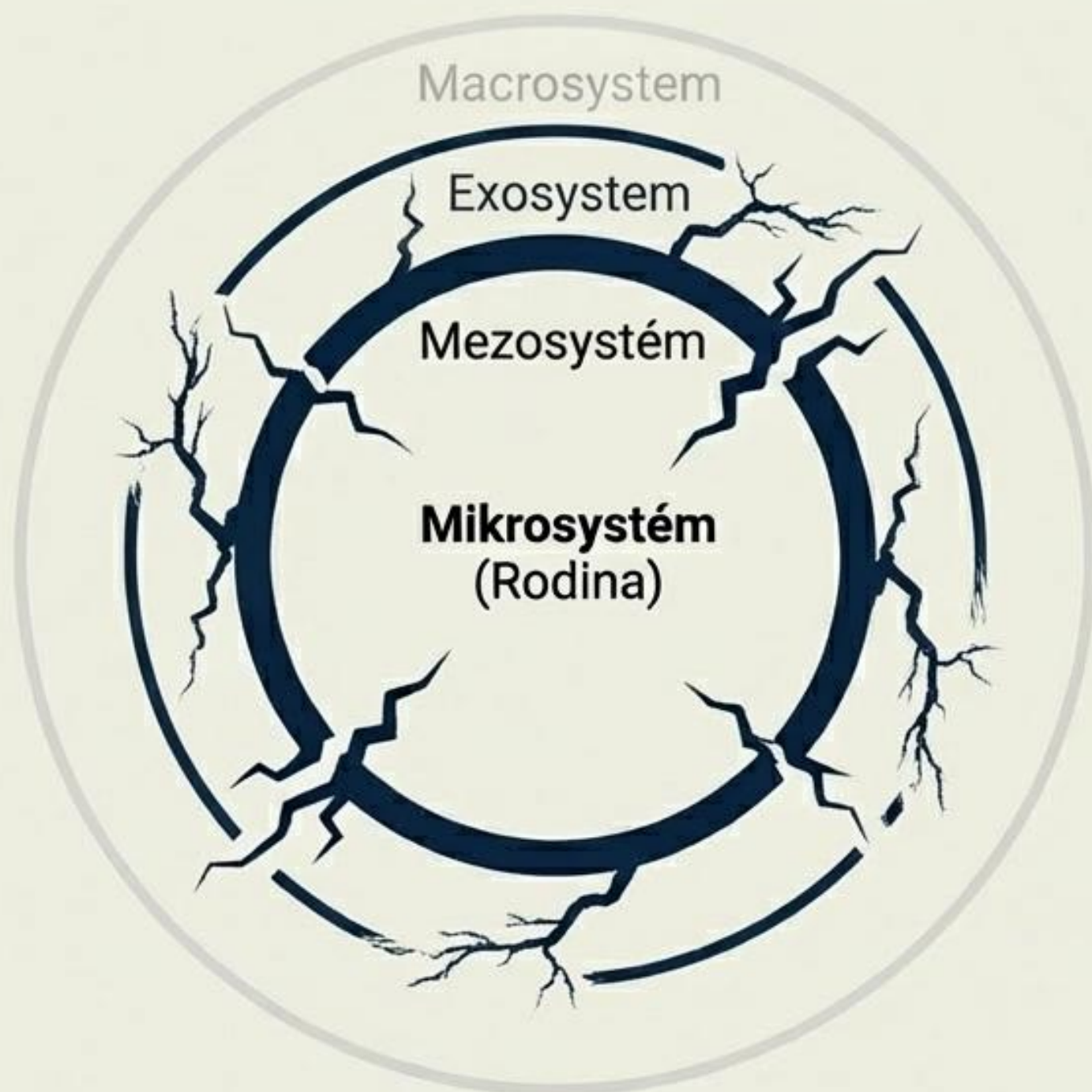

Dopad na dítě:

Ztráta pocitu bezpečí, hluboké obavy o uvězněného rodiče a emocionální destabilizace. Dítě ztrácí primární vztahovou kotvu.

Ekologický model rozpadu – Rovina 2: Vrstevníci

Fáze 2: Přenos traumatu do sociálních interakcí

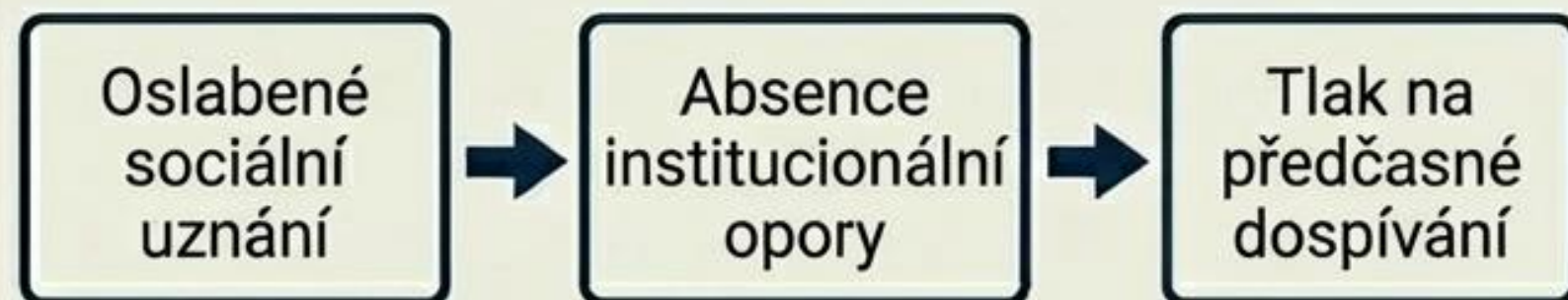
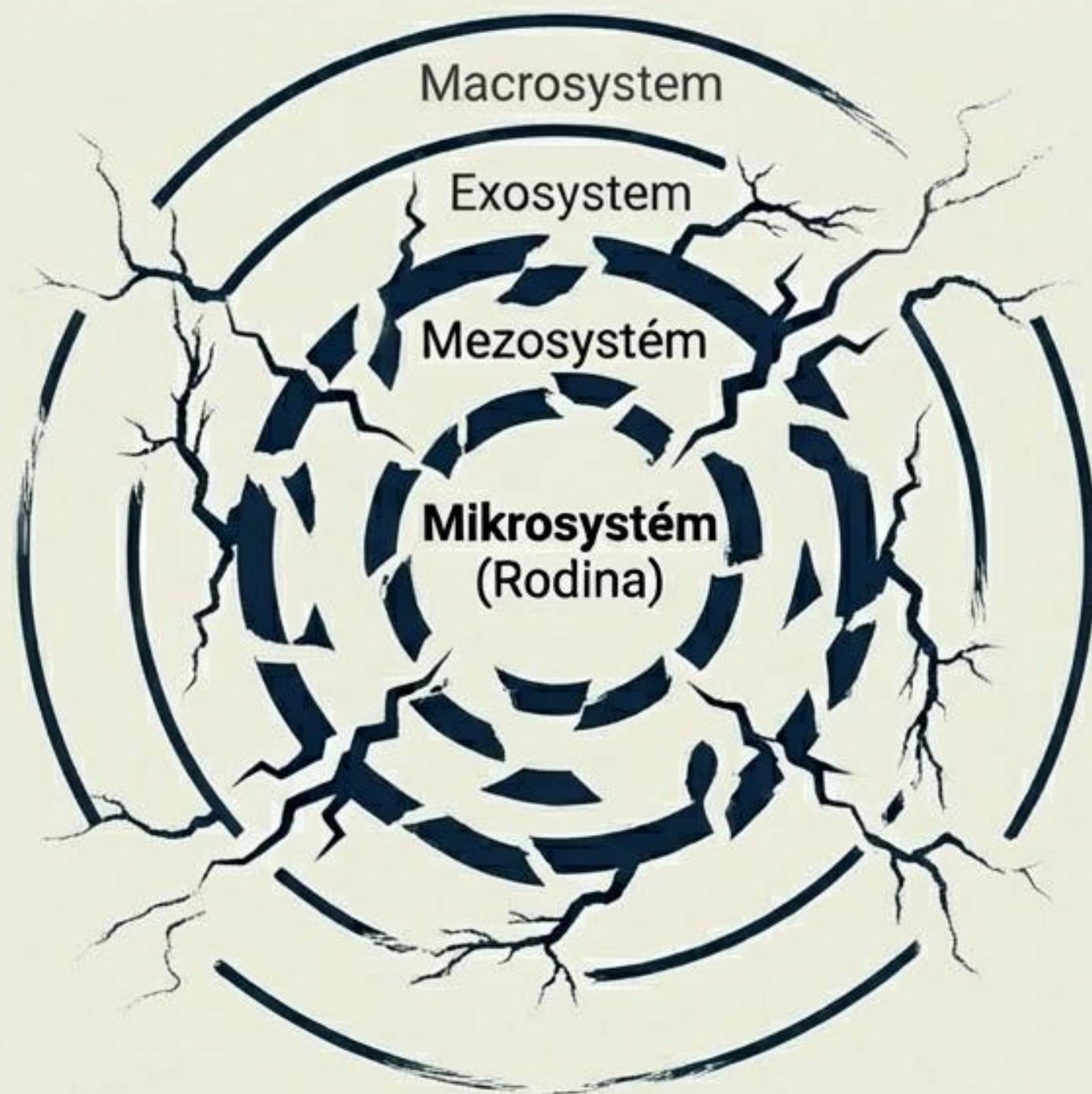

Dopad na dítě:

Oslabování sociálních vazeb, stahování se do izolace a ztížené navazování nových vztahů. Dítě se začíná vyčleňovat z přirozeného prostředí vrstevníků.

Ekologický model rozpadu – Rovina 3: Společnost

Fáze 3: Strukturální marginalizace a vykořeňování

Dopad na dítě:

Pocit strukturálního vyloučení, obtížné hledání respektujícího postavení ve společnosti a vysoké riziko přechodu k antisociálním trajektoriím.

Celkový mechanismus: Vývojová kaskáda eroze

Tento víceúrovňový proces funguje jako vývojová kaskáda. Narušení v jedné vrstvě oslabuje imunitu vrstvy další.

Od destrukce k rekonstrukci vztahů

Pokud je hlavním dopadem uvěznění eroze vztahů a ztráta hlasu, intervence nesmí být jen materiální. Potřebujeme nástroj, který cíleně obnovuje přetrhané vazby, eliminuje stigma a integruje všechny izolované aktéry do jednoho bezpečného prostoru.

Projekt MaxiMate: Návrat k začlenění

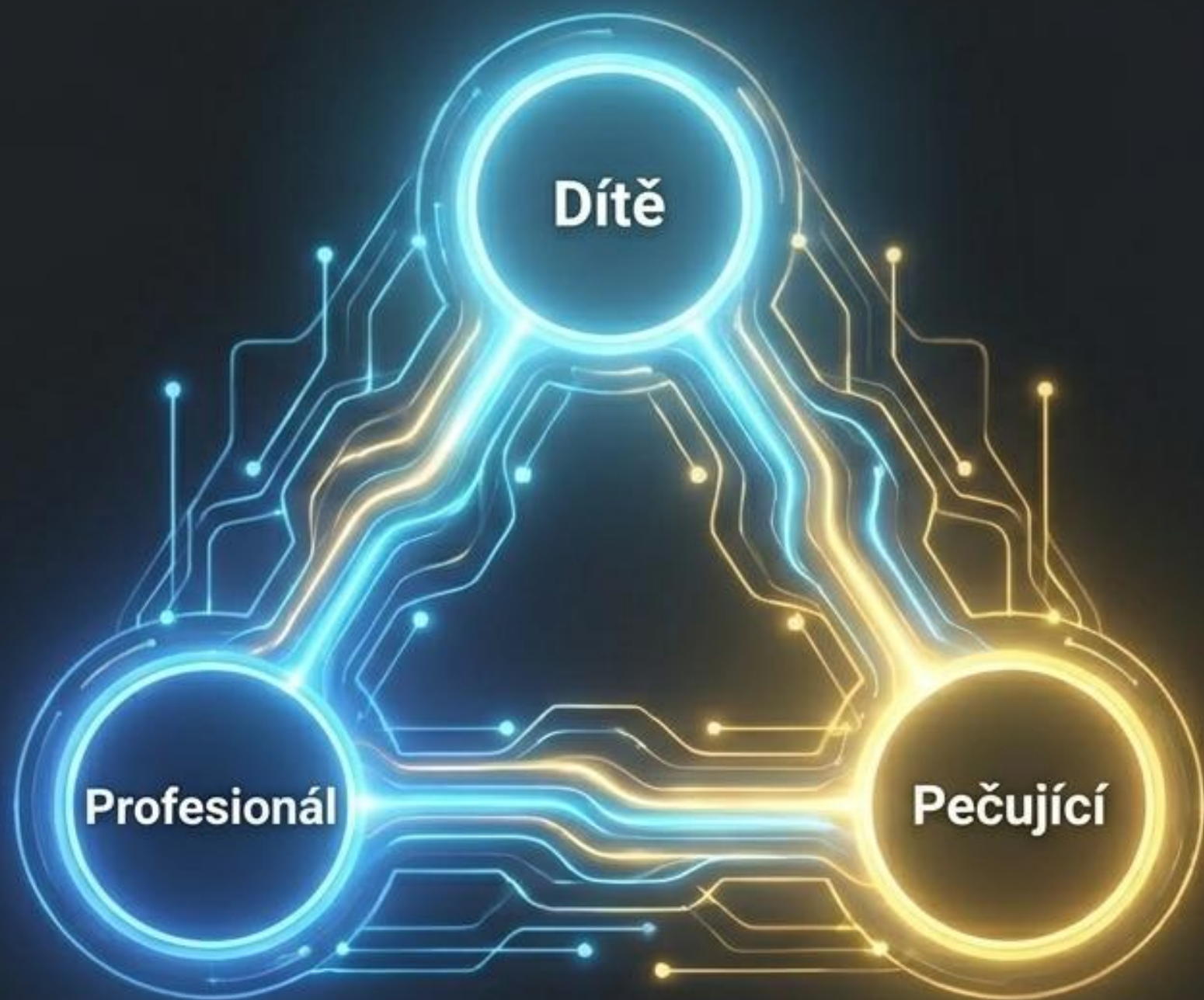
Mobilní aplikace pro překonání vykořenění, sociální izolace a stigmatizace dětí odsouzených rodičů a posílení jejich hlasu v procesu trestního řízení

s rodičem. Obsahuje jednotlivé moduly:

- Modul pro děti
 - Modul pro pečující
 - Modul pro profesionály.
- Součástí je i sběr dat.

Projekt je realizován prostřednictvím TAČR Sigma a realizuje ho MUNI a GŘVS.

Ekosystém obnoveného zakotvení

Modul pro děti: Poskytuje bezpečný, nestigmatizující prostor pro porozumění situaci (přímé zmírnění sociální izolace).

Modul pro pečující: Odbourává strach z gatekeepingu, poskytuje oporu pro facilitaci kontaktu.

Modul pro profesionály: Nabízí nástroj pro citlivou vztahovou práci a klíčový sběr dat o dříve neviditelné populaci.

Od eroze k resilienci

MaxiMate není pouhá technologie. Je to aplikovaná moderní sociální práce postavená na hlubokém pochopení vztahového zakotvení. Data získaná aplikací nám umožní tento skrytý fenomén trvale zviditelňovat.

Závěrečné poselství: Pokud chceme skutečně chránit ohrožené děti, nesmíme chránit jen jejich fyzické bezpečí. Musíme chránit a kultivovat jejich vztahy. MaxiMate jim dává do rukou vlákno, kterým mohou svůj svět začít znovu splétat dohromady.